

3. Blodbeviset

3.1 Blod på åstedet og på Rigmor Johnsen

Den drepte Rigmor Johnsen var naken oventil og nedentil da hun ble funnet. Hun var trolig forsøkt voldtatt. Gjerningspersonen hadde revet trusen hennes i to deler – den ene delen satt på, den andre delen lå på drapsstedet. Gjerningspersonen hadde bitt henne i brystet og tatt kvelertak på henne.

Rigmor Johnsen hadde blødd kraftig. Ansiktet og blusen fortil var dekket med blod, og det var mye blod på underskjørtet, luen og skjerfet. Blod hadde sprutet utover gulvet i den lille trappeavsatsen hvor drapet var skjedd. Jeg viser til bildene og beskrivelsene av Rigmor Johnsen og åstedet inntatt i *Bevisene i Torgersen-saken* s. 356 - 366.

3.2 Gjerningspersonen må ha fått blod på seg

Det er åpenbart at gjerningspersonen må ha vært i nærkamp med Rigmor Johnsen og at han har vært i intim hudkontakt med henne da drapet skjedde. Sunn fornuft tilsier at de kraftige blødningene som oppsto nødvendigvis må ha medført tilsøling av gjerningspersonen med ferskt blod.

Drapsteorien som ligger til grunn for den fellende dommen innebærer at gjerningspersonen har flyttet liket fra den trappavsatsen hvor det ble funnet mye blod og den ene halvparten av trusen, ned til kjelleren der liket ble funnet. Det er ikke mulig for en gjerningsperson å foreta en slik flytting uten at vedkommende hadde fått ferskt blod på egne klær.

Det kan tilføyes at blod er en klebrig væske som lett setter seg fast på klær og andre materialer. Blod lar seg ikke lett tørke bort uten å etterlate tydelige spor, særlig ikke på tekstiler.

3.3 Torgersens klær hadde ikke spor av ferskt blod

Det er på det rene hvilke klær Torgersen hadde på seg da han ifølge politiets drapsteori begikk drapet – en brun- og hvitstripet dress og frakk (antrekk 1).

Gjenopptakelseskommissjonen skriver:

"Etter kommisjonens vurdering synes det å være på det rene at det ikke ble funnet store mengder blod på domfelte og hans klær" (s. 396).

"Kommisjonen kan ikke se at det er grunnlag for domfeltes forutsetning om at gjerningsmannen nødvendigvis må ha fått mye blod på seg" (s. 395).

"Etter kommisjonens vurdering har ikke domfelte grunnlag for sin slutning om at fravær av blodspor utelukker at domfelte er gjerningspersonen" (s. 396).

Kommentar og konklusjon:

Kommisjonen bygger på riktig faktum, men er upresis når den i det første sitatet legger til grunn at *"det ikke ble funnet store mengder blod på domfelte og hans klær"*. Faktum er at det ikke ble funnet et eneste ferskt blodspor på Torgersens klær.

I de to neste avsnittene avviser Gjenopptakelseskommissjonen Torgersens anførsler om at gjerningspersonen må ha fått mye blod på seg og at det utelukker ham som gjerningsperson: domfelte *"har ikke grunnlag"* for å hevde dette, skriver kommisjonen.

Kommisjonen bygger altså på at gjerningspersonen kan ha drept Rigmor Johnsen og flyttet liket uten å bli tilsølt med blod. Den bygger faktisk på at gjerningspersonen kan ha gjennomført alt dette uten å få en eneste fersk blodflekk på seg. Kommisjonen unnlater imidlertid å forklare hvordan dette skulle være mulig. Jeg kan ikke finne annen forklaring på unnlatsen enn at det rett og slett ikke lar seg forklare.

Man trenger ikke være sakkyndig på blod for å forstå at gjerningspersonen må ha fått ferskt blod på seg. Jeg viser likevel til uttalelse fra professor dr. med. Frank Brosstad av 21. november 2002 (mine uthevelser):²⁹

"Bildene fra stedet viser at gulvet i rommet har tallrike blodflekker av varierende størrelse.

...

²⁹ Dokumentutdrag Bind IV s. 296. Uttalelsen ble gitt på anmodning fra professor Per Holck, som ba Brosstad vurdere om han ut fra bildene kunne si noe om tiden som var gått fra blodet i trappeavsatsen kom dit til de ble fotografert, men det kunne han ikke. Brosstad er professor i hematologi (læren om blodet) med blodkoagulasjon som spesialområde. Se hans opplysninger nederst på s. 2. Her presiserer han også at han ikke har noen formell utdannelse i rettsmedisin. (Det gis ingen formell utdannelse i rettsmedisin i Norge.)

Blodflekkene er spredd over hele gulvarealet. En person som har anbrakt den blødende person i dette rommet, ville nødvendigvis ha fått offerets blod på hud/klær/skotøy, hvis ikke handlingen var nøye premeditert og planlagt.”

Konklusjon:

Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelse bygger på feil faktum når det legges til grunn at det var mulig for gjerningspersonen å gjennomføre drapet og forflytte liket uten å få ferskt blod på seg. Det er det motsatte som må legges til grunn. Fraværet av ferskt blod på Torgersen utelukker at han kan være gjerningspersonen.³⁰

3.4 Flekker på Torgersens klær. Negleavskrap

3.4.1 Gjenopptakelseskommisjonens påstand om blod på Torgersen

Fraværet av ferskt blod på Torgersens klær var, så vidt jeg vet, ikke noe tema under straffesaken i 1958. I likhet med mange andre forhold som trakk i retning av eller viste at Torgersen ikke kunne være gjerningspersonen, ble dette viktige forholdet oversett. Oppmerksomheten var konsentrert om noen uspesifikke flekker på Torgersens klær og negleavskrap (materiale under Torgersens fingernegrer). Problemstillingen var om disse flekkene og negleavskrapet knyttet Torgersen til drapet. Dorenfeldt/Lunde 1958/59³¹ skrev om dette:

” ... det [ble] funnet blod på Torgersens fingre, men det ble også funnet blod andre steder, således på Torgersens vinterfrakk. Blodet kunne også typebestemmes til blodtype A, se herom uttalelse fra prosekter Lundevall, dok. 27 bilag 6. Man kom ikke lenger, fordi også avdøde³² var av blodtype A. Det ble videre funnet blod på de sko som ble beslaglagt på Torgersens bopel og som var satt i vann og som han etter all sannsynlighet hadde på seg da han begikk voldtektsforsøket og drapet. Ennå viktigere enn blodflekkene var funnet av fæces på Torgersens turnsko”

³⁰ Med ”utelukke” sikter vi til at beviset etter sin art ikke er forenlig med at Torgersen kan ha begått drapet og at tolkningen av beviset anses som sikker, se definisjonen i *Bevisene i Torgersen-saken* s. 104.

³¹ Se punkt 2.4.1 når det gjelder hva vi sikter til med ”Dorenfeldt/Lunde 1958/59”.

³² ”avdøde” må være feilskrift for domfelte. Poenget er at både Torgersen og Rigmor Johnsen hadde blodtype A.

Juryen har mest sannsynlig lagt til grunn at det ble funnet blod flere steder på Torgersen og på hans klær og at dette var et støtteargument for at han var skyldig. Det samme gjør Gjenopptakelseskommissjonen. Den skriver (s. 395):

”[Kommissjonen] finner det noe påfallende at det ble påvist blod på så vidt mange steder som det her ble gjort. Det ble påvist blod på fingrene, på antrekk 1 (vinterfrakken og dressbuksen), på antrekk 2 (benklærne, undertrøye, underbukse og sokker), på de gule hanskene, og på skoene som var satt i bløt fremkom det en reaksjon som kunne skyldes blod.”

Ifølge kommissjonen ble det altså ”påvist blod” på

- Torgersens fingre
- antrekk 1 (vinterfrakken og dressbuksen), dvs. de klærne han hadde på seg da han ifølge drapsteorien begikk drapet
- antrekk 2 (benklærne, undertrøye, underbukse og sokker), dvs. de klærne han hadde på seg da han ble pågrepet
- de gule hanskene

Det er på det rene at det ikke var spor på Torgersen eller hans klær som sett med det blotte øyet hadde utseende som blod. Hvorvidt materiale på Torgersen eller hans klær virkelig var blod måtte derfor, så langt det lot seg gjøre, bestemmes ved kjemiske tester.

Det ble brukt tre tester. To av dem, basert på reaksjon med henholdsvis vannstoffperoksyd og benzidin, er ikke spesifikke for blod. Det vil si at hvis de gir utslag, kan stoffet som undersøkes selvsagt være blod, men det kan også være uten blod og gi reaksjon på for eksempel fruktsaft og flere andre substanser. Om vannstoffperoksyd-testen skriver professor i hematologi (blodsykdommer) Frank Brosstad:³³

”Blod inneholder et enzym som kalles peroksydase. Tilsats av hydrogenperoksyd frigjør oksygenradikaler som oksyderer fargeløst benzidin og gir en kraftig blå farge. Reaksjonen er så sensitiv at den vil gi fargereaksjon med blod i fortykning 1:25000 (Bramkamp RG: The benzidine reaction. J.Lab & Clin Med 14;1087, 1912). Ethvert materiale som inneholder peroksydaser vil gi en slik reaksjon (blant annet saft av frukt og grønnsaker) slik at reaksjonen er ikke spesifikk for blod.”

Tilsvarende gjelder for benzidin-testen.

³³ Epost til Ståle Eskeland av 7. april 2006.

Den tredje testen, Takayama-testen, er spesifikk for blod, men den skiller ikke mellom blod fra mennesker og dyr.

Det er nødvendig å gjennomgå opplysningene om de testene som ble foretatt i forhold til hvert enkelt av de objekter Gjenopptakelseskommissjonen legger til grunn var blod. Jeg behandler dem i den rekkefølge de er regnet opp av kommissjonen:

1. Fingrene

Kommissjonens formulering, at det ble funnet blod på "*fingrene*", etterlater et inntrykk av at Torgersen hadde blod på hendene da han ble pågrepet. Det er imidlertid på det rene at dette ikke var tilfellet. Politibetjentene Kåre Thomassen og Arne Rustad, som deltok i pågripelsen av Torgersen, forklarte:³⁴

"V. la heller ikke merke til noe blod på siktedes hender eller andre steder. Men v. la også merke til sikt. lange negler og at neglene var veldig svarte under."

Det kommissjonen sikter til med at det ble funnet blod på "*fingrene*" må være prosekutor Lundevalls analyse av negleavskrap fra Torgersens ti fingre. Lundevall skrev (Dok. 27 underbilag 6, Mappe II s. 17):

"2. Negleavskrap fra siktedes 10 fingre. Etter konferanse med Kriminallaboratoriet 24/-58 innskrenkes undersøkelsen til å utføre benzidinreaksjon, fordi negleavskrapene er så sparsomme at andre undersøkelser ikke lar seg gjøre. Det finnes da positiv benzidinreaksjon fra negleavskrap fra høyre ringfinger, fra venstre tommel- og pekefinger, samt fra en av lillefingrene (begge glass fra lillefingrene var mrk. "V. lillefinger")."

Lundevall føyde til:

"Den positive benzidinreaksjon tyder med stor sannsynlighet på at blod er tilstede i negleavskrapet."

Benzidin er ikke spesifikk for blod. Slutningen at reaksjonen "*med stor sannsynlighet skyldes blod*" hadde Lundevall derfor ikke noe grunnlag for å trekke.

Altså: Det ble ikke påvist blod på Torgersens fingre.

³⁴ Sitert fra Thomassens forklaring i dok. 18 s. 85, Mappe I s. 224. En helt tilsvarende uttalelse ga Rustad, se dok. 18 s. 86, Mappe I s. 225.

2. Klær Torgersen hadde på seg da han ifølge den fellende dommen begikk drapet (antrekk 1)

Vinterfrakken

Det var fire flekker (eller flere små flekker på fire steder) på vinterfrakken, se bilde av frakken med inntegnede piler som viser hvor flekkene var (politiets bilde) i *Bevisene i Torgersen-saken* s. 367.

Om innholdet i flekkene står det i Kriminallaboratoriets rapport av 11. januar 1958 (Dok. 26 underbilag 9, Mappe I s. 367):

”På venstre ærme nedentil på baksiden ... er det en rødbrun flekk av uregelmessig form. Lengden av flekken er 1 cm, bredden er om lag ½ cm. Materialet i flekken gir positiv Takamaya reaksjon på blod. Lenger nede på samme ærme ... er det også noen små rødbrune flekker og noe grått, slimliknende stoff. Det rødbrune stoff gir kraftig reaksjon med vannstoffperoksyd. ... Nedentil på venstre frakkeskjøt sees også en liten rødbrun flekk. Nedenfor flekken er det et lite parti som gir sterk reaksjon på vannstoffperoksyd og benzidinreagens.”

Altså: Det ble påvist blod i én av de fire flekkene på vinterfrakken. (Prosektor Lundevall konkluderte senere med at blodtypen var A (Dok. 27 underbilag 6, Mappe II s. 17). Rigmor Johnsen hadde blodtype A. Det har også Torgersen og ca. halvparten av befolkningen.)³⁵

Den brun- og hvitstripete dressbuksen

I Kriminallaboratoriets rapport av 26. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 11, Mappe I s. 372) står det:

”Benklærne ble dusjet med en tynn oppløsning av vannstoffperoksyd. Det fremkom tydelig skumdannelse på høyre bukseben Der hvor det fremkom reaksjon med vannstoffperoksyd, fremkom også momentant reaksjon med benzidinreagens. Materialet i flekken var for sparsomt til at det kunne utføres spesifikke blodreaksjoner.”

³⁵ Hvorvidt typebestemmelsen, hvor konklusjonen var at blodet var av type A, innebar at det var blod fra menneske og ikke fra dyr, har jeg ikke undersøkt. Det er uten betydning.

Altså: Det ble ikke påvist blod på den brun- og hvitstripete dressbuksen.

2. Klær Torgersen hadde på seg da han ble pågrepet (antrekk 2)

Benklærne ("lang mørkeblå gabardinbukser")

I Kriminallaboratoriets rapport av 20. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 7, Mappe I s. 362) står det:

"Benklær, lang mørkeblå gabardinbukser

Benklærne er skitne og flekket, særlig nedentil.

Flekker av utseende som blod eller avføring kan ikke sees.

Benklærne ble dusjet med en tynn oppløsning av vannstoffperoksyd. Nedentil på høyre bukseben ... fremkom en svak reaksjon som kan tyde på blod. På disse steder fremkom også momentan reaksjon med benzidinreagens. Materialet i flekkene var for sparsomt til at det kan foretas spesifikk blodreaksjon eller blodtypebestemmelse."

Altså: Det ble ikke påvist blod på buksen.

Undertrøye

I Kriminallaboratoriets rapport av 20. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 7 s. 363) står det:

"Trøyen er hel, men er skitten. Bak på ryggpartiet, litt over på venstre side, om lag 35 cm nedenfor halsåpningen såes på innsiden av trøyen noen svake brunlige flekker som overfor vannstoffperoksyd og benzidinreagens forholdt seg som blodflekker. Materialet var for sparsomt til at det kunne utføres spesifikk blodreaksjon eller blodtypebestemmelse."

Altså: Det ble ikke påvist blod på undertrøyen.

Underbukse

I Kriminallaboratoriets rapport av 20. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 7, Mappe I s. 363) står det:

"Benklærne var skitne jevnt over. På linningen foran, litt over på venstre side er det en liten brunlig flekk, om lag en cm lang. Den gir momentan reaksjon med benzidinreagens. På høyre bukseben, foran, om lag 25 cm fra nedkanten er det

to små røde streif som gir tilsvarende reaksjon. Ved buksesmekken er det store brunlige partier hvor det forekommer rødlig små flekker som også gir tilsvarende reaksjoner.

I materiale fra flekkene på høyre bukseben lyktes det å utføre Takayamas blodreaksjon. I de øvrige flekkene lyktes det ikke å utføre spesifikk blodreaksjon."

Altså: Det ble påvist blod fra menneske eller dyr i to "små røde streif" på høyre ben på underbuksen. Ingen av de øvrige flekkene ble påvist å være blod.

Sokker

I Kriminallaboratoriets rapport av 20. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 7, Mappe I s. 363) står det:

"Sokkene er skitne og stive på sålepartiet. På den ene sokken var det et rødlig lite streif som ga momentan reaksjon med benzidinreagens. Flekken ga også Takamayas blodreaksjon."

Altså: Det ble påvist blod i "et rødlig lite streif" på den ene sokken. På den andre sokken ble det ikke påvist blod.

De gule hanskene

I Kriminallaboratoriets rapport av 20. februar 1958 (Dok. 26 underbilag 14, Mappe I s. 377) står det:

"Hanskene er et par arbeidshansker av gult lær med strikket mansjett. ... På høyre hanske oppsto en rekke steder skumdannelse, og det fremkom på disse steder momentan reaksjon med benzidinreagens. Vi har undersøkt hanskene ved hjelp av lupemikroskop, men har ikke kunnet se noe som minner om blod. Avskrap fra læret ga ikke nevneverdig reaksjon med vannstoffperoksyd. Vi antar derfor at reaksjonene skyldes spor av blod som er for små til å kunne sees mot den brunlige bakgrunnen."

Kriminallaboratoriet gjør her samme feil som Lundevall: De slutter at reaksjon med benzidinreagens betyr at det var blod på hanskene. Men benzidin er som nevnt ikke spesifikk for blod. Dessuten: Det påståtte blodsporet var ikke en gang synlig med lupemikroskop (!).

Altså: Det ble ikke påvist blod på de gule hanskene.

3.4.2 Oppsummering og konklusjon

Gjenopptakelseskommisjonen påstår at det ble funnet blod på Torgersen eller Torgersens klær åtte steder: fingrene, vinterfrakken og dressbuksen (antrekk 1), benklærne, undertrøye, underbukse og sokker (antrekk 2) og de gule hanskene.

Analysen ovenfor viser:

- Kommisjonen har dekning for at det ble påvist blod fra menneske eller dyr på tre steder, nemlig på vinterfrakken, underbuksen og den ene sokken.
- Kommisjonen har ikke dekning at det ble funnet blod på fem andre steder, nemlig på fingrene, dressbuksen, benklærne, undertrøyen og de gule hanskene.
- Kommisjonen har altså begått feil i et flertall av tilfellene (fem av åtte).
- Den ene flekken som lot seg typebestemme var den svært vanlige blodtype A, som også er Torgersens (og Rigmor Johnsens) blodtype. Typebestemmelsen gir altså ikke grunnlag for å knytte blodflekken til drapet.
- Heller ikke ellers foreligger noe grunnlag for å slutte hvor de tre blodflekkene stammet fra. Torgersens klær var jevnt over skitne. Blod kan ha kommet ditt ved tallrike anledninger. I en undersøkelse av 100 tilfeldige bukser på et renseri ble det funnet blodflekker på 16 av buksene (16 %).³⁶ Kommisjonens slutning om at de tre blodflekkene trekker i retning av at de stammer fra drapet på Rigmor Johnsen ("*påfallende*"), er åpenbart grunnløs. Den er uten rot i sakens fakta.